

Pogubno upravljanje in vodenje Izuma

Mag. Tomaž Seljak

Usodo Izuma v Mariboru je skrojila kadrovska politika stranke SMC, zaposleni v Izumu pa dogajanje že dalj časa le opazujejo. Moja vizija razvoja mednarodnega regionalnega centra za knjižnične informacijske sisteme in informacijske sisteme o raziskovalni dejavnosti, preko katerega bi bile v mrežo Cobiss.Net dolgoročno povezane knjižnice v Sloveniji, državah Zahodnega Balkana in Bolgariji, je bila očitno utopija. Politike praviloma zanimajo le projekti, ki se začnejo ali končajo v njihovem mandatu. Za slovenske uporabnike je Cobiss.SI nekaj samoumevnega, njihovih predstavnikov v Upravnem odboru Izuma pa ne zanima razvojno zaostajanje Izuma in ne, kako bo dolgoročno sledil tehnološkemu in družbenemu razvoju. Cobiss je vrhunski dosežek slovenskega znanja z izjemno izvozno komponento in vplivom na vlogo in ugled Slovenije v državah Zahodnega Balkana. Cobiss.Net je tudi edini projekt, s katerim lahko Slovenija v teh državah obdrži vodilno vlogo. Žal smo si v preteklih letih zapravili že toliko priložnosti, ugleda in zaupanja, da to ni več samoumevno, na kar nas partnerji v ciljnih državah že dolgo opozarjajo.

Status in upravljanje Izuma predstavljata zgodovinsko gledano temeljni problem razvoja Izuma, katerega dejavnost ni primerljiva z dejavnostjo nobenega drugega javnega zavoda v Sloveniji ali EU. Razvoj računalniških aplikacij ni običajen pod pogoji javne službe, večina članov Upravnega odbora (UO) Izum (trije predstavniki različnih ministrstev, štirje predstavniki knjižnic, en predstavnik univerz in en predstavnik zaposlenih) pa tudi ni strokovno kompetentna za razpravo in odločanje o strateških vprašanjih razvoja Izuma, vključno z izbiro in imenovanjem njegovega direktorja. Problem ni personalen, temveč sistemski – predstavniški model sestave UO brez definiranih kriterijev za ugotavljanje strokovne kompetentnosti njegovih članov. Dolgoletna prizadevanja, da se ta problem reši, so bila neuspešna, z zadnjo odločitvijo Vlade RS, da dá soglasje k imenovanju novega direktorja Izuma, ki ga je izbral UO, pa je pokopana še zadnja možnost aktualne vlade, da reši vizijo razvoja Izuma.

Pred 30 leti je takratna Skupnost univerz Jugoslavije razglasila Univerzo v Mariboru za najbolj informatizirano univerzo v Jugoslaviji, Skupnost jugoslovanskih nacionalnih knjižnic pa je sprejela naš koncept vzajemne katalogizacije kot skupno osnovo integriranega knjižničnega informacijskega sistema takratne skupne države. Sledilo je financiranje projekta iz zveznega sklada za tehnološki razvoj in preoblikovanje Računalniškega centra Univerze v Mariboru v Institut informacijskih znanosti Univerze v Mariboru (IZUM), ki je leta 1991 promoviral sistem Cobiss (Kooperativni online bibliografski sistem in servisi).

Vlada RS je leta 1992 na moj predlog Izum »posvojila«, tako da ima Izum danes status javnega zavoda – knjižničnega informacijskega servisa po Zakonu o knjižničarstvu, status javnega infrastrukturnega zavoda po Zakonu o raziskovalni in razvojni dejavnosti ter status regionalnega centra za knjižnične informacijske sisteme in informacijske sisteme o raziskovalni dejavnosti po pogodbi med Republiko Slovenijo in Unescom. V vsaki od navedenih pravnih podlag (dva zakona in mednarodna pogodba) je sestava organa upravljanja Izuma opredeljena drugače.

Ime "Institut informacijskih znanosti" je zgodovinsko pogojeno in ne odraža njegove osnovne dejavnosti, tj. zagotavljanja informacijske podpore izobraževanju, znanosti in kulturi. Izum ima 112 zaposlenih informatikov, bibliotekarjev in sodelavcev drugih izobrazbenih profilov. Zaradi predvidene širitve dejavnosti smo leta 2010 načrtovali povečanje števila zaposlenih na 150 v 5–10 letih, a se zaradi različnih dejavnikov zastavljeni cilj ne uresničuje. Ob tem je minister za javno upravo, Boris Koprivnikar, lani septembra komentiral, da ima Izum veliko število zaposlenih in temu neprimerljive rezultate dela. In sem ga vprašal, kako je potem mogoče, da je UO brez pripomb sprejel Letno poročilo o delu Izuma za leto 2016 in še sklep, da se direktorju dodeli nagrada za uspešnost.

Organizacijski model sistema Cobiss in mreže Cobiss.Net je svetovna inovacija z najboljšim možnim razmerjem med stroški in koristmi. Nesporne konkurenčne prednosti Cobissa pred drugimi pristopi k avtomatizaciji knjižničnega poslovanja so: povezovanje vseh tipov knjižnic v nacionalne knjižnične informacijske sisteme, združene funkcije knjižničnih katalogov in bibliografij ter vzajemna katalogizacija v mreži Cobiss.Net. V regionalno mrežo Cobiss.Net je vključenih več kot 1.000 knjižnic iz Slovenije, Srbije, BiH, Makedonije, Črne gore, Albanije in Bolgarije.

Žal pa je v vseh državah razvoj nacionalnih knjižničnih informacijskih sistemov na platformi Cobiss odvisen tudi od kontinuirane in usklajene politične podpore projektu s strani različnih ministrstev, od državne ali mednarodne razvojne pomoči knjižnicam pri implementaciji sistema Cobiss in od sposobnosti Izuma, da knjižnicam trajno zagotavlja potrebno tehnološko in drugo podporo; to pa ni samoumevno, ker je vse preveč odvisno od aktualnih ministrov in državnih uradnikov.

V Sloveniji nam je uspelo vzpostaviti sistem Cobiss.SI, ker sem leta 1994 sprejel povabilo za zaposlitev na takratnem Ministrstvu za znanost in tehnologijo ter ob tem prevzel tudi funkcijo predsednika takrat 5-članskega organa upravljanja Izuma. Sicer bi danes imeli več različnih nepovezanih sistemov avtomatizacije knjižnic. Za slovenske uporabnike je nacionalni sistem Cobiss.SI nekaj samoumevnega in mnogi so pozabili, koliko strokovnih razhajanj in tudi konfliktov z in med ministrstvi je bilo treba v preteklosti rešiti. Po mojem odhodu z ministrstva konec leta 2001 Izum v vladi ni imel več kompetentnega in angažiranega sogovornika, s katerim bi lahko usklajevali ključna vprašanja izvajanja poslanstva in strategije razvoja Izuma, podcenjevalni odnos pristojnih ministrstev do Izuma pa se je samo še stopnjeval.

Razvoj nacionalnih sistemov v drugih ciljnih državah je odvisen od mednarodne razvojne pomoči, a so bila doslej neuspešna vsa prizadevanja, da se projekt Cobiss.Net uvrsti med strateške projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja RS.

Izum se je pod mojim vodstvom do leta 2010 uvrstil v svetovno elito ponudnikov knjižničnih aplikacij. Za to obstajajo trije dokazi: (1) v svetu vodilni knjižnični servis OCLC je Izumu ponudil strateško partnerstvo, (2) Unesco je Izumu ponudil status regionalnega centra za knjižnične informacijske sisteme in informacijske sisteme o raziskovalni dejavnosti in (3) zaradi načrtovane širitve mreže Cobiss.Net in načrtovanega povečanja števila zaposlenih smo pridobili 7,2 milijona evropski sredstev za razširitev prostorskih in tehnoloških zmogljivosti Izuma. Temu so sledile številne blokade razvojnih usmeritev Izuma. Več o preteklih »križih in težavah« je možno prebrati v mojem članku »Ni samoumevno, da imamo Cobiss in Socris« (Sobotna priloga Večera, september 2011) in v članku »Izum in Cobiss.Net brez perspektive?« (Sobotna priloga Večera, februar 2017). Žal pa pristojnih ministrstev in članov UO Izuma navedeno ne zanima.

In zakaj o tem še pišem? Kot vodilnemu avtorju sistemov Cobiss in Sicris, pobudniku ustanovitve ter dolgoletnemu direktorju Izuma in dolgoletnemu koordinatorju projekta Cobiss.Net mi ni vseeno, kaj se dogaja z Izumom in projektom Cobiss.Net. Poleg tega v Izumu ni več nikogar, ki bi se bil pripravljen upreti pogubnemu upravljanju Izuma. Sicer veliko zaposlenih svoje naloge še vedno opravlja zavzeto in odgovorno, a bojim se, da je vedno več tistih, ki jim konfuzne razmere ustrezajo.

Usodno leto 2010/2011

Zaradi podcenjevalnega odnosa takratnega Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MVZT) do Izuma in projekta Cobiss.Net so leta 2010 razmere postale brezupne (nepripravljenost ministrstva za uskladitev ključnih vprašanj izvajanja poslanstva in strategije razvoja Izuma, neustrezen pristop ministrstva k reševanju problematike licenc za vzajemno katalogizacijo, neupoštevanje priporočila vlade glede podpore projektu Cobiss.Net, neustrezno vrednotenje delovnega mesta direktorja Izuma ...). Takratni UO je težave Izuma razumel in je zadolžil svojega predsednika, dr. Borisa Kostanjevca, da ministra Gregorja Golobiča prosi, da na pogovor sprejme štiri predstavnike ustanovitelja (vlade) v UO. Minister se na pismo dr. Kostanjevca ni odzval, temveč je Vlada RS na predlog MVZT štiri mesece pred rednim iztekom mandata zamenjala tri svoje predstavnike v UO, med drugim tudi dr. Kostanjevca, ki ga je nasledil dr. Marjan Heričko, stanovski kolega takratnega državnega sekretarja dr. Józsefa Györkösa. Ko pa je članom UO Izuma potekel mandat, je Izum ostal več kot štiri mesece brez organa upravljanja, ker MVZT vladi ni podal predloga za imenovanje članov.

V nastali situaciji sem januarja 2011 poslal ministru Golobiču odstopno izjavo z najavo protestne upokojitve v začetku maja. Nisem želel biti pogrebnik, imel pa sem možnost zavarovati svojo neodvisnost. Ko je bil UO Izuma februarja končno imenovan in konstituiran (dr. Heričko je ostal predsednik), sta dva predstavnika pristojnih ministrstev na prvi seji povedala, da dejavnosti Izuma ne poznata in se tudi na ministrstvu ukvarjata s povsem drugimi zadevami. Več kot očitno je bilo, da sta za opravljanje funkcije člana UO Izuma strokovno nekompetentna in sta bila imenovana le zato, da bi glasovala po navodilih. Sledil je sestanek članov UO z ministrom in pričakovati je bilo, da se bodo zadeve uredile. Žal je državni sekretar dr. József Györkösi, ki ga je minister zadolžil za koordinacijo sodelovanja z Izumom, že tri dni zatem odklonil pobudo za sestanek z menoj in predsednikom UO.

Na konstitutivni seji novega UO Izuma je večina članov predlagala, da odstopno izjavo umaknem, a sem bil to pripravljen storiti le, če bi UO pozval ustanovitelja, da odpravi razloge, s katerimi sem utemeljil svoj odstop. Žal je večina članov UO menila, da "ni pričakovati, da bi se razmere bistveno spremenile", na predlog predsednika UO pa je bil sprejet sklep o moji razrešitvi po pridobitvi soglasja ustanovitelja. Sledil je javni protest širšega vodstva Izuma. UO je o moji razrešitvi ponovno odločal na seji 11. 4. 2011, pred tem pa je predstavnik zaposlenih v Izumu, mag. Pero Šobot, ob podpori še nekaterih drugih članov UO predlagal alternativni sklep: "Upravni odbor Izum poziva ustanovitelja, da odpravi razloge, s katerimi je direktor utemeljil svoj odstop". Predsednik UO je glasovanje o tem preprečil, na njegovo zahtevo pa je bilo treba iz zapisnika predhodne seje tudi črtati povzetek pojasnil o razlogih za moj odstop. Za mojo razrešitev je nato glasovalo pet članov od desetih prisotnih in upoštevano je bilo določilo poslovnika UO, da v primeru neodločenega izida glasovanja odloči glas predsednika UO.

Nekaj dni zatem je pet članov UO zahtevalo sklic seje s predlogom, da me UO za čas po izteku odstopnega roka imenuje za v. d. direktorja in objavi razpis. Večina članov UO je predlog podprla, a so nekateri naknadno klonili pritiskom MVZT. Pri tem se je angažiral sam minister tudi z grožnjo o možni pripojitvi Izuma Nuku, če bi me UO podprl. Tako je bil na seji 22. 4. 2011, ob 8:00, na MVZT v Ljubljani, za v. d. direktorja imenovan Davor Šoštarič, takrat zaposlen na MVZT.

Predstavniki zaposlenih v UO je zatem odstopil z obrazložitvijo: »Zaradi sprenevedanja nekaterih članov glede razlogov za protestni odstop direktorja Izum, absurdnih odločitev Upravnega odbora Izum na zadnjih treh sejah in načina vodenja sej podpisani nepreklicno odstopam kot član Upravnega odbora Izum«. Sledil je razpis in zgodba se je ponovila – za direktorja je bil imenovan Davor Šoštarič.

Po moji razrešitvi z mesta direktorja Izuma zapisniki sej UO ne vključujejo več razprave, temveč praviloma le sprejete sklepe, pomočnik direktorja in vodje sektorjev pa na seje niso več vabljeni. Odlični pogoji za manipuliranje z informacijami!

Istočasno z menoj je iz Izuma odšla tudi pomočnica direktorja, dr. Marta Seljak, ki je koordinirala razvoj in implementacijo aplikacij Cobiss, leto kasneje pa je iz obupa nad novimi razmerami odšla med nezaposlene še vodja načrtovalcev in kontrole kakovosti, Jana Rečnik.

Neučinkovito vodenje Izuma

Imenovanje Davorja Šoštariča za direktorja Izuma leta 2011 je bil šok za vse v Izumu, ki smo poznali njegove kompetence. Pred tem je bil moj dolgoletni sodelavec (tudi na ministrstvu), a mu v Izumu nikoli nisem mogel zaupati kakršnega koli vodstvenega položaja. Je sicer zelo inteligenten in prijazen sogovornik, a njegov sistem dela je, »če gre, gre, če ne gre, pa ne gre«, in še zameriti se ne smeš nikomur. Nekaterim zaposlenim to seveda ustreza – več svobode za enako plačo. Kljub temu nisva bila nikoli v sporu in med nama tudi ni bilo nobenih razhajanj glede vizije razvoja Izuma in projekta Cobiss.Net. Jaz sem upošteval, kaj zna in zmora, on pa je cenil moje znanje in izkušnje ter mojo zavzetost za doseg zastavljenih ciljev.

Ko je Šoštarič prevzel funkcijo direktorja Izuma, sva se dogovorila za pogodbeno sodelovanje, najprej na osnovi podjemne pogodbe in nato preko družbe LIBIS z več sodelavci. Šoštarič je v poročilih pristojnim organom kasneje večkrat pojasnil, da je po odhodu »dveh od ključnih avtorjev zasnove organizacijskega modela in aplikacij sistema in servisov Cobiss« Izum »ostal brez ekskluzivnih znanj in izkušenj, potrebnih za izvajanje/dokončanje nekaterih strateških projektov«, »vsako odlaganje realizacije na »boljše čase«, pa bi ogrozilo uresničevanje strateških ciljev Izuma z dolgoročno škodljivimi posledicami«. Tega pa niso hoteli razumeti nekateri na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ), ki so nasprotovali sodelovanju z menoj.

V naslednjih petih letih sem vse predloge glede strateškega razvoja Izuma in mreže Cobiss.Net ter tudi vse s tem povezane dopise in obrazložitve vladi, institucijam EU, Unescu in partnerjem v ciljnih državah projekta Cobiss.Net sestavil jaz (ne glede na to, ali sva jih podpisala oba ali samo on). Tudi za sestanke s tremi ministricami sem se dogovarjal jaz. Najino sodelovanje pa je Šoštarič pred sodelavci sistematično prikrival in tudi mesečna poročila o storitvah družbe LIBIS skrival (spravljal v predal). Tako so nekateri sodelavci začeli dvomiti o upravičenosti plačil družbi LIBIS in leta 2013 o tem napisali tudi dve anonimki. Nisva pa se s Šoštaričem nikoli pogovarjala o notranji organizaciji dela v Izumu,

čeprav je bilo težko poslušati nekdanje sodelavce, kako so strateška razvojna vprašanja in problemi Izuma na kolegijih direktorja tabu tema.

Sam sem ves čas upal, da se bo prej ali slej našel kdo z ustreznimi vodstvenimi kompetencami za zahtevno funkcijo direktorja Izuma. In to se je zgodilo julija 2016, ko se je na razpis za direktorja prijavil dr. Franci Demšar, daleč najbolj kompetenten kandidat od petih prijavljenih na razpis. Pričakoval sem, da bo Šoštarich svojo kandidaturo sam umaknil, a se to ni zgodilo in nekompetentni in/ali zmanipulirani člani UO Izuma so sprejeli odločitev o ponovnem imenovanju Davorja Šoštaricha za direktorja Izuma. Takrat so se najini interesi križali.

Na odločitev UO Izuma sem se moral odzvati s pismom predsedniku vlade in pristojnim ministrom ter s številnimi dokazi razkriti nekompetentnost Šoštaricha za opravljanje funkcije direktorja Izuma. Odzivi so bili zanimivi. Najprej sem bil deležen očitkov in vprašanj, zakaj sem vse to pet let prikrival – alternative ni bilo. Sledila so pojasnila državnega sekretarja na MIZŠ, dr. Tomaža Boha, da je ministrstvo pričakovalo, da bo UO izbral najbolj kompetentnega kandidata, dr. Francija Demšarja, a so predstavniki ministrstva v dveh krogih glasovali različno. Posebej zanimiva pa je bila ugotovitev, da so predstavniki knjižnic dobili navodilo Ministrstva za kulturo, koga morajo podpreti, ne da bi minister Anton Peršak o tem kaj vedel. Kompetentnost kandidatov za UO očitno ni bila relevantna.

Vlada zatem ni dala soglasja k imenovanju Šoštaricha za direktorja Izuma in UO ga je imenoval za v. d. direktorja za obdobje največ enega leta. Ob tem pa je predstavnica MIZŠ in predsednica v prejšnji sestavi UO na sejah pojasnjevala, da ne ve, zakaj Šoštarich ni dobil soglasja vlade. Tisti člani, ki so bili z vsem seznanjeni, pa so to prikrivali, da se ne bi komu zamerili. Ko je vlada januarja 2017 imenovala nov 9-članski UO, je tudi novi predsednik UO (generalni sekretar na MIZŠ) na prvi seji povedal, da »ne ve«, zakaj Šoštarich ni dobil soglasja. Očitno zavajanje članov UO!

Deložacija

Februarja 2017 je bil v sobotni prilogi Večera objavljen moj članek z naslovom »Izum in Cobiss.Net brez perspektive?«. V članku sem predstavil problematiko statusa Izuma, posledice podcenjevalnega odnosa vlade do Izuma in nerazumljive blokade projekta Cobiss.Net. Obvestilo o objavljenem članku sem poslal različnim nosilcem v Vladi RS, Državnem zboru (DZ) RS, Evropskem parlamentu in tudi članom UO Izuma. Vse z namenom, da spodbudim razpravo o aktualni problematiki.

Skupina petih slovenskih poslancev v Evropskem parlamentu s prvo podpisano Tanjo Fajon se je 27. 2. 2017 na moj članek odzvala s pismom predsedniku vlade in predsedniku DZ – s pobudo, da se projekt Cobiss.Net uvrsti med strateške projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja RS, in s podporo mojemu predlogu, da se vzpostavi organizacijska struktura projekta, ki bo omogočala uresničitev zastavljenih ciljev projekta. Predsednik DZ se je odzval s pojasnilom, da bo za rešitev projekta skušal narediti vse, kar je v njegovi moči. MIZŠ pa je predlagal, da medresorsko koordinacijo prevzame Ministrstvo za zunanje zadeve (MZZ), ki je to najprej odklonilo, v poznejših razgovorih pa se je izkazalo, da je za rešitev problema potreben politični medresorski dogovor. Pobudi skupine evropskih poslancev in podpora projektu Cobiss.Net sta se nato pridružila še SAZU in Rektorska konferenca RS.

Istega dne se je UO Izuma na moj članek odzval z ugotovitvijo, da je nedopustno, da člane UO obremenjujem z obvestili iz e-naslova tomaz.seljak@izum.si, in zadolžil direktorja Izuma, da mi takoj onemogoči uporabo navedenega e-naslova in uporabo pisarne v Izumu, kar se je v naslednjih dneh tudi zgodilo. Skrajni primitivizem – odstraniti je treba tistega, ki opozarja na probleme in predlaga rešitve, pa bo vse v najlepšem redu.

Imenovanje novega direktorja Izuma

Pred iztekom mandata Davorja Šoštarčiča kot v. d. direktorja je UO Izuma julija 2017 sprejel sklep, s katerim je s 1. 9. 2017 za novega v. d. direktorja Izuma imenoval dr. Aleša Bošnjaka. Priprave na sejo so bile izvedene v tajnosti in zaposleni so zanjo izvedeli iz obvestila po seji. Predstavniki zaposlenih v UO je ob tem pojasnil, da je glasoval za dr. Bošnjaka, ker ni želel, da bi bil imenovan kdo »od zunaj«.

Dr. Aleš Bošnjak je bil v Izumu vodja manjše skupine, odgovoren za organizacijo izobraževanja (v skupini sta bili poleg njega še dve sodelavki). Ko je leta 2016 doktoriral, je pokazal zanimanje za direktorsko funkcijo, kar je vse, ki ga poznamo, presenetilo, saj nima ne strokovne avtoritete in ne kompetenc za opravljanje te funkcije. Tudi ko sem bil jaz direktor, je imel večkrat težave z razumevanjem marsičesa (tudi ključnih razvojnih usmeritev Cobissa in Izuma) in je zato bil ob neki reorganizaciji tudi prerazporejen na manj zahtevno delovno mesto. Sicer pa je pošten človek, ima ugleden nastop, je delaven in vodstvu lojalen. Ko mi je leta 2016 povedal, da je njegova ambicija kandidirati za direktorja, sem mu pojasnil, da za to funkcijo nima potrebnih kompetenc, a tega ni razumel.

Konec julija 2017 sem predsednika vlade in pristojna ministra seznanil, kako in kdo je bil imenovan za v. d. direktorja Izuma. Z mojim pismom predsedniku vlade in dvema ministroma sem avgusta seznanil tudi vse ključne vodje organizacijskih enot Izuma, ki so tudi člani kolegija direktorja, in vsi so se strinjali z navedbami v pismu. Glede ocene nekompetentnosti dr. Aleša Bošnjaka za opravljanje funkcije direktorja Izuma so bili nekateri še bolj kritični od mene, vsi pa so komentirali, da jih žal nihče ne vpraša za mnenje in vpliva nimajo niti na predstavnika zaposlenih v UO.

Novi v. d. direktorja se je na povabilo Akademije znanosti Albanije septembra udeležil promocijske konference o online bibliografijah v sistemu Cobiss.AL. Sodelavki, ki pogodbeno sodeluje z Izumom kot inštruktorica za aplikacije Cobiss, pred tem pa je bila več kot dve leti (2010–2012) na izobraževanju v Sloveniji, je dr. Bošnjak po prihodu v Tirano razložil, da Vlada RS zaradi finančne krize ne podpira projekta Cobiss.Net, da so v UO Izuma tudi predstavniki vlade in zato tudi UO ne podpira projekta ter da tudi večina zaposlenih v Izumu ne podpira projekta Cobiss.Net. Glede na navedeno ji je svetoval, da si poišče drugo službo – namesto da bi ji zagotovil redno zaposlitev. K temu je še dodal, da je njegov osebni cilj postati direktor Izuma in bo zato naredil vse, kar mu bosta naložila MIZŠ in/ali UO. Po konferenci si je sicer premislil, a povedanega dan prej ne more »izbrisati«.

Predsedniku vlade je oktobra pisal tudi rektor Univerze v Mariboru in v pismu med drugim izrazil domnevo, da »bodisi člani Upravnega odbora Izuma nimajo potrebnega strokovnega uvida za vrednotenje kompetenc in referenc kandidatov za direktorja Izuma ali pa so bili zavedeni s kakšnimi morebitnimi zadržki oz. priporočili«, in predlagal, da se k prijavi na razpis povabi dr. Francija Demšarja, »ki izkazuje odlične reference za opravljanje tega položaja in je porok za zagotovitev nadaljnje razvoja institucije, povezane z UM«.

Javni razpis za delovno mesto direktorja Izuma je bil objavljen zadnje dni novembra. UO Izuma se je na seji dne 18. 12. 2017 seznanil s prijavami na razpis in za novega direktorja Izuma izbral in imenoval dr. Aleša Bošnjaka. Zanj so glasovali vsi člani razen predstavnika univerz. Tisti člani UO, ki so za novega direktorja izbrali dr. Bošnjaka, slednjega bodisi ne poznajo ali pa želijo na mestu direktorja Izuma za vsako ceno imeti nekompetentnega človeka.

Za uspešno opravljanje funkcije direktorja Izuma je nujno, da kandidat dobro pozna podporno vlogo sistemov Cobiss in Sicris v izobraževanju, raziskovanju in kulturi, ima ustrezne vodstvene izkušnje/reference, pozna delovanje ministrstev in vlade ter ima izkušnje z mednarodnimi odnosi. Dr. Bošnjak izpolnjuje samo prvi pogoj, dr. Franci Demšar pa vse! Ima pa dr. Bošnjak eno prednost. Njegov bivši svak je Zdravko Počivalšek, minister stranke SMC, predsednik UO Izuma (Bruno Rednak) in še en član UO (mag. Domen Božeglav) pa sta tudi člana SMC. Očitno je slednje pretehtalo in vlada je 25. januarja 2018 dala soglasje k imenovanju dr. Bošnjaka za direktorja Izuma.

Propadla prizadevanja za spremembo sestave UO Izuma

Leta 2001 je bil sprejet Zakon o knjižničarstvu, ki je določil 9-člansko sestavo organa upravljanja Izuma (z možnostjo, da se z ustanovitvenim aktom Izuma število članov lahko poveča). Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport (MŠZŠ) je pred drugo obravnavo predloga zakona v DZ na mojo pobudo predlagalo, da se člena, ki določata sestavo organov upravljanja Izuma in Nuka, izpustita in se upravljanje določi v ustanovitvenih aktih navedenih institucij, kot je to običaj na drugih področjih. Ministrstvo za kulturo (MK) predloga ni sprejelo, a je svojo zmoto spoznalo že čez eno leto, ko je z Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo razveljavilo člen Zakona o knjižničarstvu, ki je določal sestavo organa upravljanja Nuka, in uveljavilo univerzalno pravilo, da se ta določi z aktom o ustanovitvi javnega zavoda. Nuk ima danes 5-članski svet zavoda.

Leta 2011 je bilo ugotovljeno, da je 11-članska sestava in kompetentnost nekaterih članov UO Izuma skrajno problematična. Problematika je bila obravnavana tudi na posvetu, ki ga je gostil rektor Univerze v Ljubljani. Skupina poslancev SD je zato v državnozborsko proceduro vložila predlog spremembe 46. člena Zakona o knjižničarstvu, ki določa sestavo UO Izuma (uskladitev z Zakonom o raziskovalni in razvojni dejavnosti), a je bil DZ razpuščen pred sejo, na kateri naj bi bila sprememba sprejeta (pripomb ni bilo).

Septembra 2012 je bil podpisan sporazum med Republiko Slovenijo in Unescom o preoblikovanju Izuma v Unescov regionalni center za knjižnične informacijske sisteme in informacijske sisteme o raziskovalni dejavnosti z naslednjo sestavo organa upravljanja: predstavnik Vlade RS, predstavnik generalnega direktorja Unesca, predstavnik Sveta Cobiss.Net, predstavnik skupnosti uporabnikov iz Slovenije in predstavnik zaposlenih v centru (5-članski UO). Sledilo je čakanje na spremembo Zakona o knjižničarstvu in s tem tudi spremembo akta o ustanovitvi Izuma.

Leta 2015 je novi vladni predlog sprememb Zakona o knjižničarstvu vključeval tudi medresorsko usklajeno spremembo 46. člena, a se MIZŠ pred zadnjo obravnavo predloga ni odzval na nek pomislek Zakonodajno-pravne službe DZ glede navedene spremembe in je bila zato sprememba iz predloga črtana.

Maja 2016 sva s takratnim direktorjem Izuma predlagala MIZŠ, da se spremeni akt o ustanovitvi Izuma in se poleg članov UO, ki jih določa Zakon o knjižničarstvu, v UO imenujeta tudi predstavnik Sveta Cobiss.Net in predstavnik Unesca. Državni sekretar dr. Tomaž Boh je takrat menil, da je zadevo možno urediti v enem mesecu, a je nekdo na MIZŠ to preprečil in vlada je julija 2016 s spremembo akta o ustanovitvi Izuma le zmanjšala število članov UO z enajst na devet. Očitno nekomu ustrezata nekompetentnost in vodljivost članov UO Izuma, neodvisni člani pa niso zaželeni!

Sprašujem se:

Predstavniki uporabnikov v UO Izuma praviloma glasujejo skladno z neformalnimi usmeritvami predstavnikov ministrstev, da se ne bi komu zamerili. Tako tudi pri imenovanju direktorja Izuma kompetence in reference kandidatov ne igrajo nobene vloge, temveč je pomembno le, kdo podpira katerega kandidata. Je mogoče, da se člani UO ne zavedajo usodnih posledic takšnega ravnanja? Čigave interese zastopa predstavnik zaposlenih v Izumu, Miro Kolarič, pa je že drugo vprašanje. Tudi on je bil zaradi neustreznih rezultatov dela nekoč prerazporejen na manj zahtevno vodstveno delovno mesto.

Leta 2013 smo objavljeni informativni razpis za podiplomski študij bibliotekarstva na Univerzi v Skadru po programu Univerze v Ljubljani morali preklicati, ker MIZŠ ni želel za projekt Cobiss.Net nameniti 150.000 evrov. Tako danes na Kosovu še vedno ni niti enega knjižničarja katalogizatorja s potrebno bibliotekarsko izobrazbo. Ob tem pa Slovenija državam Zahodnega Balkana letno namenja preko 10 milijonov razvojne pomoči (med drugim milijonske zneske za izgradnjo čistilnih naprav in sortirnic odpadkov). Gre morda za načrtno onemogočanje izvozne naravnosti Izuma?

Leta 2015 minister Zdravko Počivalšek na "The Western Balkans Summit" na Dunaju tudi ni predlagal financiranja širitve mreže Cobiss.Net iz evropskih sredstev za razvojno pomoč državam Zahodnega Balkana, kot nam je svetovala Evropska komisija (EK). S tem je bila zapravljen idealna priložnost za pridobitev 10 milijonov evrov mimo standardnih razpisov EK. Je šlo za prikrito nasprotovanje projektu Cobiss.Net in viziji razvoja Izuma ali za kaj drugega?

Delovno mesto direktorja Izuma je na lestvici plačnih razredov direktorjev javnih zavodov uvrščeno štiri razrede nižje od delovnega mesta direktorja Nuka. Od vodstva Nuka je odvisno delo njihovih zaposlenih, od vodstva Izuma pa je odvisno tudi delo zaposlenih v več kot 1000 knjižnicah v Sloveniji in v drugih državah. Odgovornosti direktorjev Nuka in Izuma so zato zagotovo primerljive. Zakaj MIZŠ že deset let ignorira pobude za odpravo te anomalije?

Z razvojnimi težavami Izuma so seznanjeni številni mariborski politiki na začasnem delu v vladi ali parlamentu, a se doslej, razen poslanca Uroša Prikla, ki je decembra 2016 ministrici dr. Maji Makovec Brenčič zastavil poslansko vprašanje (njene obljube so seveda ostale neuresničene), nihče ni bil pripravljen izpostaviti v korist Izuma. Je Izum za Maribor nepomemben?

Z aktualno situacijo so seznanjeni tudi predsedniki mariborskih odborov parlamentarnih strank. Moje predloge za rešitev odprtih vprašanj in potrebo po nadaljnjem kakovostnem razvoju Izuma so podprli SD, DeSUS in NSi, a je že pri imenovanju direktorja Izuma prevladal vpliv stranke SMC.

*Mag. Tomaž Seljak je vodilni avtor sistemov Cobiss in Sicris, pobudnik ustanovitve ter dolgoletni direktor Izuma in dolgoletni koordinator projekta Cobiss.Net